Vykoupil, Libor

Počátky strany národních socialistů a Jiří Stříbrný

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická. 1997, vol. 46, iss. C44, pp. [117]-133

ISBN 80-210-1763-5
ISSN 0231-7710

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/102109
Access Date: 27. 11. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

SBORNÍK PRACÍ FILOZOFICKÉ FAKULTY BRNĚNSKÉ UNIVERZITY
STUDIA MINORA FACULTATIS PHILOSOPHICAE UNIVERSITATIS BRUNENSIS
C 44, 1997

LIBOR VYKOUPIL

POČÁTKY STRANY NÁRODNÍCH SOCIALISTŮ A JIŘÍ STŘÍBRNÝ

Když v roce 1897 vznikala strana národních dělníků, bylo Jiřímu Stříbrnému sedmnáct let. Byl tedy zrovna ve věku, kdy se mladý člověk může nadchnout pro rozličné ideály. Jeho hned od počátku zaujala myšlenka národního socialismu a spojil s ní velmi dlouhou etapu svého politického působení. Téměř třicet let byl přesvědčeným národním socialistou a i po vynuceném rozchodu s rodnou stranou v r. 1926 převzal řadu principů, ve kterých setrval, i když jim svou politickou praxí dával stále menší popularitu.

Jiří Stříbrný se narodil v Rokycanech Jaroslavu Stříbrnému a jeho manželce Marii, rozené Velkoborské, dne 14. ledna 1880. Byl pokřtěn jako Ferdinand a jméno Jiří přijal až později. Všechny dokumenty však nebyly změněny, takže ještě v soudních přích počátkem 30. let figuroval v obžalovacích spisech jako Ferdinand Stříbrný. K této drobné, ale charakteristické nejasnosti se ještě později vrátíme, neboť i ona sehrála ve Stříbrného životě bohatém na vzruch a skandály svoji roli. Rodina Stříbrných patřila mezi staré rokycanské rody. Dědeček Jiřího Stříbrného, František Stříbrný (německy řečený Silber Franzl) byl nájemcem v hostinci U Libuše. Později si zřídil vlastní podnik ve vedlejším domě, kde se už říkalo U Stříbrných. Byl prý proslulý čistým charakterem a snad proto se jeho hostinci přezdívalo U krobiána. Byl dvakrát ženat a z jeho prvního manželství se r. 1850 narodil syn Jaroslav. Ten vystudoval gymnázium, měl se původně věnovat obchodu, ale přitahovalo jej více divadlo. Teprve po otcově smrti byl nucen převzít jeho živnost. Povolání hostinského jej však nelákalo, a tak po krátké době zakotvil v advokátní kanceláři JUDr. Hugo Karlíka. Ačkoliv vedl veškerou agendu a působil vlastně jako solicitátor, zbývalo mu ještě dost času i na vlastní záliby. Režíroval ochotnické divadlo, kde si občas i zahrál, byl činný v Sokole. Jeho synové na něj vzpomínali i přes jeho bohémské založení jako na velikého pedanta. Část svého času věnoval rovněž politice, v níž byl rozhodným stoupencem mladočechů. Jeho přičiněním utrpěli v boji o rokycanskou radnici r. 1888 staročeši rozhodnou porážku.

Politika se však stala pro Jaroslava Stříbrného osudem. Mladočeši přílišnou vděčností neoplývali a starosta Anichobr odmítl jeho zásluhy ocenit místem

v městské správě. Advokát Karlík byl staročech, a ačkoliv si svého zaměstnance vážil a pro politické názory jej nechtěl vyhodit, nakonec se stejně nepohodli. Rodina posléze opustila Rokycany a odstěhovala se do Prahy, kde se Jaroslav Stříbrný stal přispěním hraběte Kounice zaměstnancem administrace Národních listů. Ačkoliv jej Julius Grégr doporučoval do funkce redaktora, na tuto práci si netroufal. Do Prahy s ním odcházela i manželka Marie a synové Ferdinand (1880) a František (1882).[1] Pražská idyla však skončila velmi brzy. V listopadu 1898 vypukla tyfová epidemie, kterou onemocněla celá rodina Stříbrných. I když byli všichni v ohrožení života, matka i oba synové se nakonec vyléčili. Jen otec nákaze ve vinohradské nemocnici podlehl.[2] Otec Ferdinanda Stříbrného byl proslulým slovním žonglérem všech soudních sporů. Po něm zdědil budoucí politik lásku ke slovu. Brzy pochopil, že obratný řečník může svoji při vyhrát i bez patřičných trumfů v ruce. Mladý Stříbrný studoval nižší reálku a vyšší průmyslovou školu[3] a politicky tíhl k národním socialistům, straně, která tehdy zahajovala svoji činnost.

V té době však strana, se kterou spojil v další kariéře velkou část svého života, teprve vznikala. Byla založena až na přelomu března a dubna roku 1897 jako vyústění nacionalistického politického proudu v českém dělnickém hnutí. Bezprostředním impulsem ke vzniku České strany národně sociální[4] bylo protistátoprávní ohražení poslanců sociální demokracie na zahajovacím zasedání říšské rady 30. března 1897. Pět poslanců Československé sociálně demokratické strany dělnické se dostalo do říšské rady na základě nově zavedené V. (všeobecné) volební kurie. A ihned po svém vstupu na parlamentní půdu se distancovali od státoprávního prohlášení, jímž čeští poslanci tradičně zahajovali jednání vídeňské říšské rady už od svého návratu na její půdu v roce 1879. Čeští sociálně demokratičtí poslanci nejen deklarovali svůj internacionalismus a třídní zaměření své politiky, ale současně odmítli i české historické státní právo. Tento krok byl neuvážený, neboť české státní právo nebylo jen „zvetšelými privilegii a doku-

1 *České slovo*, 12. 4. 1925.

2 *České dělnické listy*, 4. 11. 1898.

3 Navštěvoval v Rokycanech gymnázium, ale v sextě propadl. V Praze pak přešel na nižší reálku v Ječné ulici a Vyšší průmyslovou školu v Poštovské ulici, kde se rok připravoval na dráhu stavitelskou. Chvíli pak skutečně působil jako stavební kreslič. Archiv Kanceláře prezidenta republiky (dále jen AKPR), NS 220/39, Jiří Stříbrný, č. 26.

4 Strana prodělávala ve svém vývoji proměny i pokud šlo o její oficiální název. Při svém vzniku byla vyhlášena Stranou národního dělnictva československého (1897), ale již na ustavujícím sjezdu v r. 1898 přijala předlouhý název Národně sociální strana v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Dolních a Horních Rakousích, který se však nikdy běžně neužíval. Členové se hlásili k názvu Česká strana národně sociální, který byl oficiálně přijat až na sjezdu v r. 1902. Na sklonku války byla strana přejmenována na Českou stranu socialistickou (30. 3. 1918) a posléze na Československou stranu socialistickou (1919). V souvislosti s odchodem Jiřího Stříbrného r. 1926 nesla strana název Československá strana národně socialistická, pod kterým byla r. 1945 obnovena, když předtím v r. 1938 zanikla vstupem do Strany národní jednoty. V rámci zjednodušení jsou používány nejčastěji výrazy „národní socialisté" a „čeští socialisté", které přes zkrácení znemožňují záměnu s jinými stranami. Srov. Archiv Liberální strany národně sociální (dále jen ALSNS), karton 15, Programy strany.

menty",[5] ale svým přizpůsobováním se politickému klimatu zůstávalo aktuálním a pro většinu národa mobilizujícím faktorem. Nebylo tedy divu, že české strany byly tímto vystoupením sociálních demokratů pohoršeny a spolu s německými politiky v něm viděly vhodnou záminku k zákroku proti českému dělnickému hnutí. Útok byl veden z obou stran z pozic nacionalismu, který v 90. letech minulého století dosahoval jednoho ze svých vrcholů. V české politice dostal konkrétní podobu národního socialismu – hnutí národního dělnictva.

Právě v den, kdy ve Vídni zněly z úst sociálních demokratů věty státoprávního ohražení, sešla se v Praze skupina nacionalisticky orientovaných dělníků, aby připravila veřejnou schůzi na Staroměstské radnici. Manifestační schůze se konala 4. dubna ve tři hodiny odpoledne a znamenala faktické založení národní strany dělnické. Shromáždění odsoudilo „herostratovské prohlášení tak zvaných českých sociálně demokratických poslanců" a upřelo jim právo „vydávati se za zástupce českého lidu dělného". Současně bylo na tomto shromáždění rozhodnuto, aby „veškeré české národní dělnictvo zorganisováno bylo v jeden mohutný a zdravý celek, jenž by usiloval nejen o provedení důležitých hospodářských požadavků pracujícího lidu, ale také poctivě zasazoval se o dobytí práv, kteráž jsou českému národu od staletí soustavně upírána".[6] Jednání vedl natěračský dělník Alois Simonides a v čele strany stanul rukavičkářský dělník, odborový činitel František Kváča. Jeden z organizátorů celé akce, tehdy ještě redaktor mladočeských Národních listů Václav Klofáč, zůstal prozatím v pozadí.[7]

Stříbrný poprvé veřejně vystoupil jako šestnáctiletý student v hostinci v Libni. Jeho přednáška o Nerudovi, kterou přednesl v rámci dělnického vzdělávacího kroužku, byla považována za výbornou. Podle svých vzpomínek se na ni také velmi pečlivě připravoval a některé věci konzultoval i s Karlem Raisem, který tehdy působil na dívčí měšťanské škole na Vinohradech.[8] Tato první veřejná řeč byla ještě nepolitická, ale jako student Vyšší státní průmyslové školy v Praze v letech 1897 a 1898 Stříbrný řečnil a agitoval na mnoha schůzích. První vystoupení na politické schůzi měl podle svých vzpomínek ve velkém sále Žofína na Slovanském ostrově.[9] Tehdy byl ještě stále studentem, takže se musel ukrývat pod psudonymem. Na schůzích vystupoval jako Jiří Velkoborský, podle dívčího příjmení své matky. Uvedená pamětihodná veřejná schůze mladé gene-

---

5 V projevu se přímo praví: „Jako Čechové a jako sociální demokraté protestujeme proti vyhrabávání ztrouchnivělých historických privilegií a dokumentů, žádáme pro nás a všechny národy Rakouska moderní instituce, protestujeme proti snaze sváděti pozornost převážné většiny politicky, hospodářsky a kulturně potlačovaného národa českého na bludné cesty fantastického českého státního práva." Cit. podle V o l f , M .: *Naše dělnické hnutí v minulosti*, Praha 1947, s. 179.

6 *In memoriam Aloise Simonidesa*, Praha b. d., s. 58; srov. U r b a n , O .: *Česká společnost 1848–1918*, Praha 1982, s. 488.

7 K l á t i l , F .: *Republika nad stranami*, Praha 1992, s. 23–24. 8. S t ř í b r n ý , J .: *Paměti*, sv. I, strojopis, v soukromém držení, s. 79.

8 Karel Václav Rais (1859–1926) absolvoval r. 1877 učitelský ústav a od r. 1887 učil v Praze. V letech 1899–19 byl ředitelem dívčí měšťanské školy na Vinohradech, kde napsal i podstatnou část svých děl. S t ř í b r n ý , J .: *Paměti*, sv. I, s. 79.

9 Tamtéž, s. 80.

race národně sociální se konala na Žofíně v pondělí 4. 4. 1898 v osm hodin večer. Bylo přítomno na 1.500 lidí a Stříbrný měl úvodní projev. Mluvil o významu a povinnostech mladé generace. Apeloval na společný boj studentstva a dělnictva za „svatou myšlénku slovansko–sociální a za naši politickou samostatnost". Dále připomněl, že „jest povinností naší napraviti to, co sociální demokracie pokazila, která vznešené myšlenky sociální zneužila k politicko–židovské agitaci. Nuže my tuto myšlenku z onoho kaliště politického pozvedneme a ve velké své velebnosti zjevíme ji celému Slovanstvu." Řečník pak skončil prohlášením, že mladá generace stojí proti všem centralizačním vládám rakouským.[10] Podle zpráv v tisku byl přijat bouřlivým potleskem, který dokonce předčil aplaus věnovaný Karlu Stanislavu Sokolovi, který mluvil jako druhý, ačkoliv byl starší a politicky zasloužilejší.

První písemně dokumentované vystoupení však dokládá archiv strany již v říjnu 1897. „Schůze omladiny konala se v neděli dne 24. října U Šedivých. Za účasti 150 členů zvolen za předsedu občan Kratochvíl, za místopředsedu občan Kraus a za zapisovatele občan Libenský. První řečník, občan Velkoborský, promluvil v řeči as hodinu trvající o úkolech národní omladiny..."[11] Více podrobností však prameny neposkytují. Všechny tyto schůze jsou spojeny s hnutím nové „omladiny československé", později přezvané na mladou generaci národně sociální. Přípravným pracem se několik nadšenců, mezi nimi i Jiří Stříbrný, věnovalo od podzimu r. 1897. Sám Stříbrný o tom nadšeně hovořil i na důvěrné schůzi U Šedivých 25. března 1898.[12] Podle tisku došlo k definitivnímu rozhodnutí, kterým vznikl Klub mladé generace národně sociální, na důvěrné poradě 23. dubna téhož roku. České dělnické listy zároveň uvádějí hlavní styčnou adresu: „Dotazy zodpoví Jiří Velkoborský, na Královských Vinohradech, Budečská ulice č. 7."[13] O necelý týden později, v pátek 29. dubna se v sále na Žofíně konala první společná schůze dělnictva a studentů. Přesto, že na přípravu schůze nebylo mnoho času, zúčastnilo se jí na 1.000 nadšenců, ke kterým promluvili Alois Simonides, Jiří Velkoborský (Stříbrný) a Viktor Dyk.[14] V době, kdy se konečně stranický dorost sjednotil, Stříbrný už mířil výš. Zprávy o jeho působení mezi mladými se vztahují právě jen k roku 1898.

„Měl odvahy až na zbyt a disciplinovaný býval nerad. Výkonný výbor strany mu ukládal již 28. června 1898, že si schůze nesmí sám svolávat a že bude posílán jen na přednášky a ne na politické schůze .Ale již 14. srpna 1898 mluvil na táboru národních socialistů v Národním domě na Vinohradech."[15] Časté byly

---

10 *České dělnické listy*, 8. 4. 1898.

11 ALSNS, karton 438, Národně sociální mládež za Rakouska 1897–1918. Jedna zmínka zachycuje přednášku ještě staršího data. V mimořádné schůzi výkonného výboru ze 12. 7. 1897 se zachovala poznámka „Schůze v neděli 15. t. m.: Malá Strana, přednáška, obč. Stříbrný." Viz: *In memoriam Aloise Simonidesa*, s. 103.

12 *České dělnické listy*, 8. 4. 1898.

13 *České dělnické listy*, 20.5.1898.

14 *In memoriam Aloise Simonidesa*, s. 159.

15 ALSNS, karton 561, Jiří Stříbrný, II–158. „Jelikož se stalo, že br. Stříbrný pořádal schůze na svou pěst a bez vědomí výkonného výboru, usneseno, aby mu bylo dopsáno, že tak činiti

zejména veřejné schůze, na kterých se vedly prudké spory mezi agitátory sociálně demokratickými a národně socialistickými. Z takových debat vycházel Stříbrný mnohdy jako vítěz. Ani odpůrci mu nemohli upřít, že to byl tehdy „mladý člověk zjevu sličného", který „upoutává na sebe pozornost řečnickým nadáním. (...) Stříbrný se vždy nějak rychle orientuje, ať je postaven kamkoliv. Je to také talent, dán ne každému."[16] Jestliže jej uznávají i odpůrci, není divu, že jej vlastní tisk nezřízeně chválí. Označuje jej téměř za génia a používá u něj výrazů „jasně zformuloval", „zřetelně nastínil" a „přehledně vysvětlil", zatímco oponent (samozřejmě sociální demokrat) pronesl „řeč sestávající z jedné slitiny potrhlosti".[17] Ještě po letech budou pamětníci vzpomínat s patosem na tuto dobu. „Bratr Jiří Velkoborský (Stříbrný), sotva 18letý posluchač české státní průmyslovky, probouzí mládež a vrhá se v bouřlivý zápas se sociálními demokraty. Nadšený tento hoch spěchá ze školy do hostince U Šedivých na Perštýně, náruč knih klade pod stůl a mluví zde na schůzi dělníků pekařských. V ostré polemice poráží starého sociálního demokrata Ctibora. Mluvil i proti zasloužilému Šturcovi aj."[18] Tento úspěch měl však i stinné stránky – na jaře 1898 byl J. Stříbrný v Lipanech u Zbraslavi na podobně vzrušené schůzi zbit.

Na druhé straně měl však Stříbrný i dosti odpůrců v řadách vlastní strany. Na schůzi výkonného výboru 13. července 1898 se řešil jeho spor s Eduardem Slávou.[19] Stříbrný si v dopise stěžoval na Slávu, že proti němu nebratrsky vystoupil a žádal o svolání smírčího soudu. Přítomný Sláva připomněl, že chtěl Stříbrného žalovat pro urážku na cti za slova, která pronesl v hostinci U kravína na Vinohradech. Stříbrný tam měl říci, že Slávovi nelze „důvěřovat ve věcech finančních". To Slávu, který byl jinak proslaven jako velmi nezištný, natolik urazilo, že žádal plnou satisfakci před smírčím soudem. Jinak by byl nucen žalovat u okresního soudu. Na schůzi byl dále čten i přípis Jaroslava Zajíčka–Horského, ve kerém byly podrobně vylíčeny inkriminované výroky Stříbrného juniora i jeho otce ve zmíněném hostinci. Návrh na svolání smírčího soudu byl pak při-

---

nesmí, a vzhledem na jeho mládí usneseno, aby nebyl posílán na schůze politické, nýbrž jen na přednášky." *In memoriam Aloise Simonidesa*, s. 169. Na schůzi ve vinohradském Národním domě hovořil J. Stříbrný o aniklerikalismu. Srov. *tamtéž*, s. 172.

16 K l á t i l , F .: *c. d.*, s. 163.

17 *Český dělník*, 30. 9. 1898.

18 *Expres*, 12. 7. 1930. Stať byla napsána tak, aby upevnila upadající pověst lidového vůdce. Pod článkem s titulkem „Počátky národně sociální mládeže" je podepsán S. Fahoun. Je pozoruhodné, že tohoto muže i obdobné historky uvádí Stříbrný ve svých pamětech. Upřesňuje jedinou věc. Dr. Fahoun byl komisařem na policejní inspekci ve Štěpánské ulici a několikrát jej zatýkal. Zdá se, že se po letech s národními socialisty celkem sblížil. Srov. S t ř í b r n ý , J .: *Paměti*, sv. I., s. 75–76.

19 Eduard Sláva byl účetním tiskárny národně sociálního dělnictva. Narodil se 13. 3. 1869 v Nechanicích a zemřel na tuberkulózu 3. 10. 1904 v Praze na Vinohradech. Původně byl dělníkem, ale složil zkoušky ze státního účetnictví a jak účetní pak pracoval v různých podnicích. Byl spoluzakladatelem strany, pro kterou přinášel i finanční oběti. Na přelomu století byl pravidelně volen za člena výkonného výboru strany. A u d a , F .: *Naše hroby*, in: 25 let práce Československé strany socialistické 1897–1922. Za svobodu národa. sv. II., uspoř. Ant. Netolický –Němec, Praha 1922, s. 150.

jat jednohlasně.[20] A. Simonides požádal, aby smírčí soud nevynášel rozsudek před 19. červencem, neboť J. Stříbrný měl být jeho svědkem v procesu se soc. demokratem Reisem. Smírčí soud se nakonec konal až 30. srpna, ale výsledek jeho jednání neznáme.[21]

Ještě dříve než veřejnými projevy na stranických shromážděních, snažil se mladý Stříbrný prosadit i v tisku. Přispíval do Českého dělníka i Českých dělnických listů, a to, jak sám vzpomíná, už od svých 16 let. „Znal jsem sice osobně již všechny osoby ve hnutí činné a zvláště br. Klofáče, ale když přišel jsem do redakce, ...ztratil jsem kuráž. Podepsal jsem proto svůj první článek, který pojednával o poměrech stavebního dělnictva, značkou Ag (chemická značka stříbra) a svůj první plod odevzdal jsem na poště." Článek podle Stříbrného vzpomínek skutečně vyšel a co více: „Má radost byla ještě větší, když v listárně redakční pod udanou značkou Stř–ný odpovídal mně br. Klofáč, aniž by tušil komu to odpovídá, na mou nabídku psáti články ze života dělnického velmi příznivě." [22]

Dokud byl naživu otec a Jiří Stříbrný studoval, mohl brát svoje psaní jen jako zálibu. Po absolvování školy a zejména po otcově smrti byla však jeho finanční situace neutěšená. Pracoval sice u stavitele Horáka jako kreslič, ale to jej nemohlo uživit, zvláště, když měl starost i o matku a mladšího bratra. Vedlo se mu tak zle, že mu výkonný výbor strany 22. 11. 1898 odhlasoval podporu 20 zlatých.[23] I proto v roce 1899 odešel do Českých Budějovic. Dnem 14. července tam totiž začal vycházet čtrnáctideník strany národních socialistů – Stráž lidu, ve kterém se Stříbrný stal redaktorem.[24] I podle vlastních vzpomínek odešel především za novinařinou.[25] Úředníci presidia zemského úřadu v Praze však měli v r. 1941 jiné informace. Ze zprávy, kterou vlastnoručně podepsal zemský prezident Richard Bienert, vyplývá, že Stříbrný nejprve odešel do Budějovic jako kreslič a teprve později se stal spolupracovníkem Stráže lidu.[26] Stříbrný na první návštěvu jižních Čech nevzpomínal rád zřejmě proto, že v Budějovicích byla očividně žhavá půda a politické ambice mladého redaktora nebyly jeho stranickým kolegům po chuti. Už počátkem listopadu 1899 se v tomto listu ob-

---

20 *In memoriam Aloise Simonidesa*, s. 170. Komise byla určena 8členná, vedle jiných v ní zasedli i František Kváča a Václav Klofáč.

21 Nezachovaly se materiály v ALSNS a v publikaci *In memoriam Aloise Simonidesa*, s. 175 najdeme pouze tuto poznámku: „Schůzi zahájil br. Kváča za přítomnosti bratří: Kasala, Klofáče, Karbuse, Šindeláře, Šeplavého a Nováka. Br. Maruška byl omluven vojenským cvičením. Zapisoval br. Šeplavý. Z vážných důvodů jsme od uveřejnění tohoto zápisu upustili."

22 Stříbrný, J.: *Několik vzpomínek*, in: Pamětní list k 15tiletému trvání České strany národně sociální, 1897–1912, red. V. Klofáč, Praha 1912, s. 40–41.

23 ALSNS, karton 561, Jiří Stříbrný, II–158. *In memoriam Aloise Simonidesa*, s. 187.

24 Podle tiráže byl majitelem a vydavatelem listu František Fiala, redaktorem Jiří Ferdinand Stříbrný a tisk prováděl J. Přibyl.

25 Stříbrný, J.: *Paměti*, díl I., s. 81. Přitom první budějovickou epizodu Stříbrný ve svých vzpomínkách vypouští a píše tak, jako by byl z Prahy poslán dělat osvětu a noviny rovnou do Vídně.

26 AKPR, NS 220/39 Jiří Stříbrný, č.26.

jevilo prohlášení, že „pan Jiří Stříbrný přestal býti členem organizace českobudějovické, nebyl vůdcem organizace a nemá právo za ni na schůzi mluviti...".[27]

Po krátké budějovické zkušenosti odešel Stříbrný do Vídně, aby se tam stal redaktorem krajinského týdeníku Hlasy na Dunaji. Stříbrný znal Vídeň už z dřívějška ze svých pohostinských řečnických a agitačních vystoupení, i když se seznámil nejednou spíše se stinnými stránkami takových schůzí. „Když brzy poté přijel do Vídně br. Stříbrný na svou první schůzi u nás v Hernalském pivovaře, poznal prostředí, v němž pak po leta účinně pracoval, hodně zblízka. Rozbita nejen četně navštívená schůze, nýbrž i hostinské zařízení, aby naše organisace místnost podruhé nedostala (...) Z rozbité schůze se šlo tenkráte v zástupech na Alserstrasse 59, kde br. Stříbrný v přeplněné místnosti a za neutuchajícího souhlasu promluvil ve Vídni poprvé. Brzy nato pak, jsa žádán všemi, kdo jej znali, přijel do Vídně znovu, aby se cele věnoval straně a jejímu tisku."[28]

Bouřlivé působení mladého řečníka ve Vídni dokládá i vzpomínka dalšího pamětníka. „Strana naše oznámila, že bude 2. února r. 1899 pořádati v I. okrese v hotelu Rábl veřejnou schůzi, na níž promluví br. Stříbrný. Čeští sociální demokraté si vzali za úkol, že jakékoliv veřejné projevy námi pořádané zmaří, a proto se předčasně dostavili do sálu a obsadili jej. Jejich bojovná nálada se projevila hned při volbě předsednictva. Po delším jednání smluven kompromis a zvoleno smíšené předsednictvo: předseda br. Frühbauer, místopředseda sociální demokrat, zapisovatelem rovněž sociální demokrat a místozapisovatelem náš stoupenec. Za řeči br. Stříbrného, jenž přirovnával poměry za císaře Nero k poměrům za France Josefa, komisař schůzi rozpustil a dal br. Stříbrného a Frühbauera zatknouti. Hned po rozpuštění schůze nastala vřava, z ní rvačka a výsledek byl, že sál i se zařízením byl demolován. Br. Stříbrný a Frühbauer byli proti vůli policie doprovázeni zástupem našich stoupenců přes celé město až na policejní ředitelství, které jsme obléhali. Po protokole byl pozdě večer bratr Frühbauer propuštěn a bratr Stříbrný nechán ve vazbě. O půl noci téhož dne byl však bratr Frühbauer znovu zatčen a opět odveden do vazby, kde byl 2 a půl dne stále vyslýchán. Po jednoměsíční vazbě dostal bratr Stříbrný ještě tři měsíce, které si také odseděl. Při této schůzi bylo asi 12 lidí zatčeno a asi 20 zraněno."[29]

O vydávání Hlasů na Dunaji jako časopisu (vycházel čtrnáctidenně) české menšiny ve Vídni se rozhodlo v dubnu 1898 a první číslo vyšlo 7. července téhož roku. Základní kapitál tehdy činil 20 zlatých a prvním redaktorem byl br. Chlubna. Stříbrný pracoval v Hlasech na Dunaji jako redaktor za 7 zlatých týdně s tím, že měl na starosti současně i práci v administraci a expedici. V roce 1902 se časopis přeměnil na týdeník a s tím se změnil i název listu na Česká Vídeň.[30]

---

27 *Stráž lidu*, 3. 11. 1899.

28 K o v á ř , J .: *Několik vzpomínek z Vídně*, in: 25 let práce Československé strany socialistické 1897–1922. Za svobodu národa. sv. II., uspoř. Ant. Netolický –Němec, Praha 1922, s. 157.

29 S v o b o d a , A .: *Drobty vzpomínek*, in: 25 let práce ..., s. 164.

30 Š i k , H .: *Od Českého dělníka k Svobodnému slovu*, in: Buřiči a tvůrci 1897–1947, Pra-

V redakci nového týdeníku měl již Stříbrný větší slovo, z redaktora se stal zodpovědným redaktorem a nakonec dostal svěřenu veškerou agendu spojenou s vydáváním. „List převzal jsem do vlastní režie", říká o tom hrdě sám.[31] V této době byl několikrát zatčen a nakonec i odsouzen do vězení. Hlasy na Dunaji převzal na tuto dobu Jan Hedvičák. Stříbrný byl rozsudkem Zemského trestního soudu ve Vídni z 20. března 1901 odsouzen pro zločin urážky císaře Františka Josefa I. do těžkého žaláře v trvání 4 měsíců, zostřených jednou měsíčně postem. Stříbrný se neodvolal a odmítl i milost.[32]

Ve vězení napsal celou řadu politických a hospodářských článků, které vydal v r. 1902 pod souhrnným názvem „Z mého žaláře".[33] Mimo jiné se v této knize pokouší načrtnout programové zásady strany národně sociální a postavit národní socialismus proti marxismu, kterého se dovolávali hlavní odpůrci národních dělníků – sociální demokraté. Jedenadvacetiletý Stříbrný se s lehkostí mládí vyrovnává s nejtěžšími otázkami tehdejší doby. Píše: „Pět velikých problémů čeká na své rozřešení; jest to otázka sociální, náboženská, politická, národnostní a otázka výchovy. Těžko říci, že ta neb ona je důležitější. Ideál budoucnosti vidíme v správném rozřešení všech. Veškeré ty otázky navzájem se doplňují a žádná pouze sama o sobě neznamená ještě štěstí a vrchol blaha. Ovšem, proto my, národní socialisté, nehledíme na otázku sociální jako na otázku v podstatě hospodářskou, nám znamená souhrn všech těch otázek dohromady. (...) Chceme svobodu pro jednotlivce, ale předem musí ji míti národové. Chceme lepší budoucnost, k čemuž musí býti lepší společnost, nebo budoucnost nezávisí jen na hospodářských a politických řádech, jich jakosti a dokonalosti, ale i na povaze lidu. má–li býti celek dobrý, musí býti takovými i jednotlivé části i onen materiál."[34] Jiří Stříbrný na tomto i na dalších místech dokazuje, s jakou lehkostí se dovede přizpůsobit cizím idejím. Čerpal velkoryse z Gidea, Herknera, Kalouska, Laveleyho, Masaryka, Mazziniho, Palackého, Sombarta nebo Spencera, aniž by se je snažil hlouběji pochopit a aniž by jejich myšlenky přijal za své.

Těžko by je také mohl přijímat komplexně pro jejich zcela protikladnou orientaci. Vybíral si jen jednotlivé nápady nikoliv podle systému, jednoho ideového názoru, ale podle toho, co se mu osobně u kterého myslitele zalíbilo. Byl kompilátorem bez snahy vcítit se a pochopit. Podřizoval prostě všechny namátkou sebrané myšlenky jednomu cíli: agitaci, politické praxi. Byl vždy především aktivním politikem, agitátorem. „Tato aktivnost, stálá potřeba jednat, kterou se vyznačuje Stříbrný od mládí, je správná věc; (...) ale stále tu jde o hlavní nesnáz: akce není jenom agitace; akce musí mít svůj hlubší fond, aby z ní bylo veliké dílo a ne veliká demagogie."[35]

---

ha b.d. (1947), s. 90.

31 Stříbrný, J.: *Paměti*, díl I., s. 82.

32 Rozsudek č. j. Vr. 700 7015/00/31. Stříbrného obhájcem byl určen ex offo vídeňský advokát JUDr. Eckstein. JUDr. Oldřich Souček poznamenal tyto vzpomínky in: *Železniční zřízenec*, 15. 9. 1919.

33 Stříbrný, J.: *Z mého žaláře*. Úvahy hospodářské a politické. Přeštice 1902. Knihu vytiskl Josef B. Zápotočný v Rokycanech, nakladatelem byl knihkupec Cyril M. Homan.

34 Stříbrný, J.: *Z mého žaláře* ..., s. 133.

35 *Jiří Stříbrný – Portrét politického demagoga a zakladatele nemravného tisku, píše demo-*

Jistým dokladem nepříliš úspěšného hledání správné politické orientace strany i samotného Stříbrného jsou události z roku 1902. Národní socialisté se tehdy drželi jako základního dokumentu tzv. Klofáčova programu, přijatého již prvním sjezdem v r. 1898. V roce 1900 doplnil k němu II. sjezd jen osnovu komunálně sociálního, školského a učednického programu, který se kromě toho dotkl i ženské otázky.[36] Dne 16. 3. 1902 se usnesl širší ústřední výkonný výbor svolat III. sjezd do Prahy na dny 17. až 19. května. V souvislosti s tím byla 31. března ustavena pracovní komise pro revizi programu strany. Komise se sešla v několika schůzích, ale její členové se neshodli zejména na poměru strany k otázce soukromého vlastnictví. Radikálnější síly ve straně se domnívaly, že národní sociálové by neměli být socialisty jen podle názvu a prosazovaly kritičtější postoj strany k soukromému vlastnictví. Rozpory se ukázaly jako nepřekonatelné a čtyři dny před zahájením bylo oznámeno v tisku, že se sjezd odkládá.[37]

V listech strany se rozvířila obsáhlá programová diskuse, kterou zahájil J. K. Mayer, redaktor Stráže lidu v Českých Budějovicích. V májové proklamaci vyhlásil, že „odstranění soukromokapitalistické výroby jest cílem, k němuž má revise směřovati". Mayerovo stanovisko potvrdil i Stříbrného dávný přítel Rudolf Bechyně a také redakce Mladých proudů, časopisu stranické mládeže. Mezi 23. 5. a 27. 9. 1902 otiskla Česká demokracie množství příspěvků, které dále rozvíjely započatou diskusi. Proti Mayerovým názorům se vyslovili Jan Gregor, Frant. Auda, Jan Vorel a také Jiří Stříbrný.[38] Mayer na svoji obranu publikoval množství příspěvků ve Stráži lidu, která tehdy překročila svoji regionální působnost a zejména příslušníci národně socialistické mládeže ji horlivě kolportovali po Praze. Diskusí vytříbené požadavky publikoval J. K. Mayer v předsjezdovém vydání České demokracie. Do sociální části programu strany žádal vložit následující pasáž: „Neuznáváme soukromého práva vlastnického k věcem veřejné důležitosti a veřejné nutné potřeby jako: k podnikům velké dopravy, dolům, lesům a půdě, žádajíce její znárodnění, řídíce se zásadou kooperativního socialismu: statky a půda jich vzdělavateli – družstvu, nástroje kooperacím, výrobek výrobci – jsme toho náhledu, že půda zadána bude všeobecným rozhodnutím národa zajisté těm, kteří ku prospěchu všech nejvíce z ní vytěží. Jsme proti dědičnosti majetku."[39]

Programová diskuse na III. sjezdu byla bouřlivá, ale J. K. Mayer v ní zůstal osamocen. Postavila se proti němu drtivá většina ÚVV strany, která se ujala programového návrhu, který vypracoval Václav Choc. Oponovali pouze někteří zástupci mládeže, ale Stříbrný s nimi přes svůj nízký věk nesouhlasil a připojil se k rozhodnutí vedení strany. Nový program zůstal tedy věrný původně nastou-

---

krat, b.d., s. 17.

36 ALSNS, karton 15, Programy strany.

37 *Česká demokracie*, 13. 5. 1902.

38 Slavíček, K.: *K vývoji programu Československé strany národně-socialistické*, in: Výklady o programu Českoslov. strany nár.-socialistické přijatém XII. valným sjezdem strany 5. dubna 1931, Praha 1932, s. 17.

39 *Česká demokracie*, 27. 9. 1902.

pené cestě, a proto se v jeho úvodu říká, že „česká strana národně–sociální vznikla jednak odporem proti německému útisku české národnosti, jedna i odporem proti dnešním právním i sociálním zlořádům v zemích českých. proto usiluje strana ve všech těchto směrech odstraňovat i křivdy a k vítězství pomáhati právu."[40] Jak se výstižně píše v příloze České demokracie: „Cíl zůstal stejný, neboť jím je osvobození českého proletariátu, pouze úzká a nevystihující stará formula programová nahrazena novou a hlubší a opět bez nároku na absolutní dokonalost, konečnost a nezměnitelnost. Vývoj programový půjde i přes poslední revisi nepochybně a nutně dále, jak to žádá postavení národně–sociálního směru v českém světě dělnickém a vytčené ono spojení dvou momentů v celek organický: národního a sociálního, resp. socialistického."[41]

Za války rusko–japonské se národně socialistická mládež ve Vídni ocitla na rok mimo rámec strany, neboť její představitelé nesouhlasili s provoláními a peticemi ve prospěch ruské carské vlády. Zatímco zemský výkonný výbor ve Vídni doporučil v České Vídni všem stoupencům, aby na důkaz slovanské vzájemnosti petice podepsali, výkonný výbor mládeže zaujal stanovisko opačné. V lednu 1905 se při příležitosti smutečního aktu u hrobu Jána Kollára na vídeňském hřbitově sešlo množství Čechů. Nad hrobem promluvil Jiří Stříbrný a současně byli účastníci vyzváni, aby před ruským velvyslanectvím projevili svoje sympatie. Bylo to potřeba, neboť ruská armáda právě ztratila Port Arthur. Národně socialistická mládež však rozhodila letáky antimilitaristické a zpěv carské hymny rušila provolávání hesel „Pryč s válkou, ať žije mír, pryč s carskou tyranií!". Vedení strany chápalo celou akci jako nedisciplinovanost a porušení stanov strany, které musí mít za následek vyloučení nezodpovědných. Mezi postiženými měl být v první řadě ve Vídni oblíbený redaktor Šebek. Vídeňská národněsocialistická mládež však i v nařízených nových volbách potvrdila svoje vůdce a tím se její organizace ocitly na rok mimo stranu.

Vše měla řešit mimořádná konference mládeže, která se konala v národním domě na Turnergasse 9. Průběh jednání byl velmi bouřlivý a oleje do ohně přilila i zpráva, že vedení strany míní vyloučit i redaktora Mladých proudů Emila Špatného. „Strana, chtíc mezi odbojníky zavést konečně nějaký pořádek vysílá do Vídně redaktora Jiřího Stříbrného. To není vymyšleno špatně; Stříbrný je plamenný řečník, mezi mládeží velice oblíben. Praví, že vedení mládeže jedná ukvapeně, že proruské stanovisko strany je správné, což dosvědčuje i článek vídeňské Arbeiter Zeitung, která v úvodníku vyslovuje sympatie Japoncům, určitě jen ze zášti proti Slovanům."[42] Přes svoji oblibu nezískal Stříbrný sympatie vídeňské mládeže a když jako jeho oponent promluvil Šebek, získal plnou podporu přítomných. Situaci nakonec musela řešit až zemská konference strany, která dala za pravdu mládeži. Tak vlastně vznikly a utvrdily se počátky antimilitaristického hnutí národně socialistické mládeže. S nimi ovšem nemá Stříbrný nic společného, jedině jako jejich odpůrce.

---

40 *Program české strany národně–sociální, upravený a doplněný na pražském sjezdě strany dne 28. září 1902*, vyd. 8. Praha 1907, s. 4.

41 *Česká demokracie*, kalendář na rok 1904.

42 Klátil, F.: *c. d.*, s. 42.

Během vídeňského působení se Stříbrný důvěrně sblížil s Rudolfem Bechyně. Obývali společný podnájem a to jim pomohlo překonat případné stranické neshody, neboť Bechyně byl příslušníkem sociální demokracie.[43] Na nějakou dobu jej Stříbrný dokonce přesvědčil natolik, že mu o rok mladší (a tehdy dvacetiletý) Bechyně pomáhal s redaktorskou prací v národně socialistickém tisku. To jej nakonec přivedlo na chvíli do strany národních socialistů, tedy přesně mezi její mládež soustředěnou v tzv. Mladé generaci strany národně sociální. V červnu 1901 vyšlo první číslo Mladých proudů, v jehož úvodníku napsal Rudolf Bechyně mimo jiné: „Na velikonočním sjezdě jsme prohlásili, že se považujeme za součást národně sociální strany. Tím jsme ovšem neřekli, že její program pokládáme za poslední a dokonalé vyslovení národně socialistických ideí; nezavíráme zúmyslně oči před vlastními nedostatky, před mlhovinami a zásadovými rozpory, neboť nestavíme výše stranu a její existenci, než ideje, které nás do ní vedou. (...) Ne pouhý státoprávní radikalismus, ani politický demokratismus, třeba nejlépe míněný, ale socialismus stavíme nejvýše. Slova „třídní zápas" se nebojíme. Nezrodil se v našich hlavách, nýbrž vývoj společnosti zplodil jej sám."[44]

Bylo to vlastně programové prohlášení Mladé generace, jejíž první sjezd se konal 7. 4. 1901 v Praze v hostinci U Štajgrů. Nedlouho poté, dnem 1. 1. 1902, Rudolf Bechyně z Mladých proudů vystoupil, neboť neuveřejnily jeho úvodník Přímé slovo, který hlásal revoluční socialismus.[45] Na nějakou dobu působil ještě v Prostějově jako redaktor Stráže na Hané, ale nedlouho po návratu na Moravu se Bechyně vrátil i do své rodné strany. Přítelem Jiřího Stříbrného však nadlouho zůstal. Napomohlo to i jejich budoucí politické spolupráci, zejména když Bechyně od r. 1920 zastupoval sociální demokracii v koaliční pětce, kde Stříbrný reprezentoval národní socialisty.

Ve Vídni se také z Ferdinanda stal Jiří Stříbrný. Křestní jméno si změnil při přestupu k pravoslaví. Tuto část svého života často poněkud zatemňoval, takže je dost obtížné zjistit, ve kterém roce se tak stalo.[46] Veřejně se k věci vyjádřil až v roce 1927, kdy jej napadlo České slovo a on v tisku prohlásil, že asi před 30 lety konvertoval, neboť ruská pravoslavná církev slíbila zřídit ve Vídni českou školu, pokud alespoň 2.000 Čechů přestoupí k pravoslaví.[47] Ve svých pamětech k tomu později napsal: „K pravoslaví nepřistoupil jsem z nijaké náboženské horlivosti. Byl jsem vídeňským redaktorem a zápasili jsme zde po léta marně o právo veřejnosti jediné české obecné školy 'Komenského' v X. okrese. Najednou ocitl se mezi nám dr. Živný, blízký ruskému velvyslanectví, s nabídkou: aby 1000 vídeňských Čechů přestoupilo na pravoslaví, že ruská pravoslavná církev na Reuwegu (III. okres), vlastnící milionové jmění, zřídí nám dvě nové české školy. (...) Byl jsem jako český redaktor jeden z prvních, kdo přestoupil. Za kmotra byl mně ruský profesor Lamanski."[48]

---

43 Stříbrný, J.: *Paměti*, sv. I, s. 6, s. 32.
44 *Mladé proudy*, 1. 6. 1901.
45 ALSNS, karton 438, Národně sociální mládež za Rakouska 1897–1918, složka I.
46 Autoři usuzují na rok 1902, ale spíše interpolací, konkrétní údaj chybí.
47 Zvláštní vydání *Večerního listu* z 15. 10. 1927.
48 Stříbrný, J.: *Paměti*, díl I., s. 41.

V červenci 1905 působil Stříbrný již opět jako redaktor v jihočeské Stráži lidu, když důvodem jeho odchodu z Vídně byla snad milostná aféra.[49] Do té doby byl národně socialistickým redaktorem v Českých Budějovicích úředník pokladny Jan Karel Mayer, bývalý anarchista. Stříbrný se stal jeho spoluredaktorem a ředitelem listu. V Budějovicích se také oženil. Staré spory byly zapomenuty, ale mladý politik směřoval výše a Jižní Čechy chápal pouze jako stupínek v kariéře. Když 23. prosince 1906 zemřel šéfredaktor odborového časopisu železničních zaměstnanců Železniční listy v Praze Alois Svoboda, byl Stříbrný jmenován na jeho místo. S Budějovicemi se s lehkým srdcem rozloučil 7. ledna 1907.[50]

Rok 1907 byl rokem převratných voleb do říšské rady. Převratných, neboť se poprvé měly konat podle principů všeobecného hlasovacího práva, které byly v podobě souboru volebních zákonů přijaty 26. ledna 1907 císařem. I národní socialisté uvítali zrušení kuriového systému a zavedení všeobecného, rovného, tajného a přímého volebního práva pro všechny muže od 24 let. Od voleb si slibovali zvýšení svého parlamentního zastoupení.[51] Monopol na „národní jednotu" byl však doposud v rukou mladočechů. Oni byli již r. 1900 iniciátory vytvoření tzv. České národní rady, která integrovala, ale také podřizovala. První se z tohoto svazku kromě sociálních demokratů, kteří nebyli nikdy akceptováni a nepřijatelných klerikálů, snažili vyvázat agrárníci. Obava z případného neúspěchu vedla k vytvoření několika kartelů. Do jedné koalice vešli spolu s národními socialisty také radikální pokrokáři a státoprávní radikálové. Touto cestou vznikla tzv. česká státoprávní demokracie.[52] Strana se chystala do volebního

---

49 „Po aféře milostného rázu, která byla podnětem k tiskovým útokům sociálně demokratické strany ve Vídni /Wien/, měl býti ze strany národně sociální vyloučen, avšak po vyšetření případu bylo od tohoto upuštěno a revidovaný odvolán do Prahy, kde se stal redaktorem železničních listů." Tolik hlášení policejního presidenta Bienerta z 19. 6. 1941. AKPR, NS 220/39, Jiří Stříbrný, č. 26. Hlášení není přesné, Stříbrný odešel nejprve do Českých Budějovic. Tyto podrobnosti ve svých pamětech Stříbrný neuvádí a nelze k nim nalézt nic ani v archivu strany. Rok 1905 jako odchod Stříbrného z Vídně nepřímo potvrzuje i Hynek Šik. „Kolem listu se ve Vídni seskupila řada význačných pracovníků, zejména v době, kdy se redakce v roce 1905 ujal Hanuš Sýkora po Stříbrném." Srov. Šik, H.: *Od Českého dělníka* ..., s. 90.

50 Československé železniční listy vycházely od 1. 1. 1899 a byly pýchou odborového tisku socialistické strany. Srov. Šik, H.: *Od Českého dělníka* ..., s. 91.

51 Poslanci se ve volbách r. 1901 stali Josef Černý, Václav Fresl, Václav Klofáč a František Reichstädter. Podle Šantrůček, B.: *Sedmnáctiletá*, in: Buřiči a tvůrci 1897–1947, Praha b.d. (1947), s. 123. Klofáč však kromě svého volebního okresu (Vysoké Mýto) vyhrál i na Kladně. Tam v doplňovacích volbách získal poslanecký mandát Václav Choc. Viz Freund, F.: *Das österreichische Abgeordnetenhaus. Ein biografisch–statistisches Handbuch, XII. Legislativperiode*, Wien 1911, s. 247. Potvrzuje to i Klátil, F.: c. d., s. 39, který uvádí i šestého poslance Augustina Sehnala, který v následujících volbách r. 1907 propadl. Podle dalších údajů bylo poslanců skutečně šest, ale Frant. Rostislav Reichstädter hned po volbách přešel k mladočechům. Srov. Jiroušek, T. J.: *Dějiny sociálního hnutí v zemích Koruny české od roku 1840 do roku 1909*. Díl III., (1895–1909), Praha 1909, s. 35.

52 Srov. Urban, O.: *c. d.*, s. 537.

boje i založením nového deníku, Českého slova, které začalo vycházet dnem 1. 3. 1907.[53] Stříbrný se stal jeho redaktorem. Byl ve svém živlu, psal, redigoval i agitoval. Kandidovat sám ještě nemohl, pasivní volební právo mu dávalo tuto možnost až po dovršení 30 let věku, tedy v jeho případě až r. 1910.[54]

Stříbrný se tedy propracoval až k redaktorskému místu v Českém slově, ústředním orgánu národně socialistické strany. Navštěvoval řečnické kursy a brzy o sobě mohl hrdě napsat: „Má sláva řečnická zatím po Praze rostla, a právě pro své mládí byl jsem na roztrhání."[55] Někdy i doslova, protože schůze, na nichž docházelo k potyčkám se sociálními demokraty, byly na denním pořádku. „V Holešovicích svolali 13. června národní socialisté schůzi, ku které se dostavil poslanec Soukup obklopen pověstnými rváči. Vzdor zaručení svobody slova vyvolali sociální demokraté rvačku, při níž rozbito přes 200 sklenic, všecka okna, lustry, židle a mnoho lidí těžce zraněno. (...) Aby pak zbavili se sociální demokraté zodpovědnosti, učinil dr. Soukup trestní udání na redaktora Stříbrného, že první hodil sklenicí, což i do Práva lidu napsal. Ale při konfrontaci sociálně demokratických svědků prohlásili všichni tři, že Stříbrného vůbec neznají."[56]

Stříbrného politické počátky však nebyly valné. Nebyl politikem první garnitury, i když se snažil dostat do popředí všemi silami. Dokonce se ve třiceti letech pasoval na zasloužilého pamětníka. Alespoň tak vystupoval na táboře národně sociální mládeže, který se konal v neděli 16. 7. 1911 v zahradě u Pokorných v Ječné ulici na oslavu desetiletí vydávání Mladých proudů. Po zahájení byl prvním řečníkem. „Projevil radost nad velkým vzrůstem mládeže a vyslovil uznání těm bratřím, kteří neúnavnou pílí tuto krásnou práci vykonali. Vzpomíná jako jeden ze spoluzakladatelů mládeže krušných počátků hnutí, co to stálo námahy, než byl povolen první spolek mládeže, jak nejen policie, ale i společenstva a veřejnost bránily dělnické mládeži v organisování. Spolky a organisace mládeže stávají se pravými školami, kam mladí vstupují z touhy po vzdělání. Upozorňuje na založení dvou učednických útulen, a to ve Vídni a v Liberci,

---

53 Odpovědným redaktorem Českého slova se stal Jiří Pichl, majitelem a vydavatelem bylo zprvu vydavatelské družstvo, od r. 1910 tiskový koncern Melantrich. Největší úspěch mělo Večerní České slovo, které se ve 20. letech stalo snad nejrozšířenějšími novinami ve střední Evropě. Srov. Beránková, M. – Křivánková, A. – Ruttkay, F.: *Dějiny československé žurnalistiky*, III. díl, Praha 1988, s. 162.

54 Opačné tvrzení, které najdeme u Klátila, je tedy mylné. Srov. Klátil, F.: *c. d.*, s. 163. Za poslance byli nakonec zvoleni: Karel Baxa, Frant. Buřival, Antonín Hajn, Antonín Hubka, Václav Fresl, Antonín Kalina, Václav Klofáč, Čeněk Lisý, Frant. Žemlička. Z toho ovšem Baxa (státoprávní radikál), Hajn, Hubka a Kalina (radikální pokrokáři) zastupovali ostatní členy koalice „státoprávní demokracie". Klátil tu uvádí sestavu poněkud jinou, ale omlouvá jej nedostatek pramenů: Klofáč, Fresl, Stříbrný, Choc, Vojna, Buřivál, Baxa. Klátil, F.: *c. d.*, s. 39. Pravdu má snad v případě Choce, který se stal poslancem v doplňovacích volbách, stejně jako Šviha a Josef Sláma. Měli tedy nakonec národní socialisté ve spojení se státoprávními pokrokáři 12 mandátů. Jiroušek, T. J.: *c. d.*, díl III., (1895–1909), Praha 1909, s. 102–3.

55 Stříbrný, J.: *Paměti*, díl I., s. 79.

56 *Lid, časopis ujařmených*, 10. 9. 1908.

spořitelnu českých učňů, spousty úsporných kroužků, uspořádání učednické výstavky v Praze, ve Vídni a Liberci a vezme-li se v úvahu ohromný počet vzdělávacích přednášek a schůzí, musí každý žasnout..."[57]

Právě tento rok 1911 se stal pro Stříbrného rozhodujícím. Byl to rok dalších voleb do říšské rady. Stříbrný sotva překročil věk volitelnosti, ale v Holešovicích porazil proslaveného tribuna lidu, o 9 let staršího Františka Soukupa. Oba se utkali v řadě bouřlivých debat, nechybělo tradiční rozbíjení schůzí a některé „politováníhodné násilnosti". Dne 13. června 1911 odevzdalo Stříbrnému svoje hlasy 3.992 voličů, zatímco sociální demokracie se musela spokojit s 3.598.[58] Jiří Stříbrný byl tedy zvolen členem vídeňské říšské rady a stal se v jednatřiceti letech jedním z nejmladších poslanců tohoto orgánu. Tím se lišil od Antonína Švehly, který trval na tom, že v zemském sněmu bude užitečnější.

Národní socialisté si v říšské radě výrazně polepšili. Šestnáct poslaneckých míst bylo o sedm více než v předcházejících volbách r. 1907. Novými poslanci se kromě dvou hospitantů stali dr. Karel Baxa, František Buřival, Karel Exner, dr. Emanuel Formánek, Václav Fresl, dr. Otakar Hübschmann, Václav Choc, Václav Klofáč, Alois Konečný, Čeněk Lisý, Jan Slavíček, Jiří Stříbrný, dr. Karel Šviha (místo něj v r. 1914 Josef Netolický), Jan Vojna.[59]

Nedlouho před vypuknutím světové války poškodila pověst národních socialistů ošklivá aféra nazvaná podle jejího hlavního protagonisty aférou Švihovou. Nelze se na tomto místě zabývat podrobnostmi, omezme se tedy proto jen na účast Jiřího Stříbrného na jejím řešení. Na počátku března uveřejnily v č. 61 Národní listy na titulní stránce a se zvláštní typografickou úpravou článek pod titulkem Národně sociální vůdce ve službách policie. Klíčový odstavec pak říká: „Z pozůstalosti redaktora Josefa Anýže odevzdány nám byly ve středu 25. února 1914 listiny, které do celé věci přinášejí světlo a zodpovídají hořejší otázku, že policejním špiclem byl předseda národně sociálního klubu říšských poslanců dr. Karel Šviha, říšský a bývalý zemský poslanec."[60] Národní listy tak odstartovaly kampaň, která měla pro národní socialisty nepříjemné důsledky. Šviha byl totiž krátce předtím zvolen za předsedu poslaneckého klubu národních demokratů, aby mírnil rozpory, které panovaly mezi Václavem Klofáčem na jedné straně a Václavem Chocem na straně druhé. Karel Kramář svolal komisi, která měla posoudit míru Švihova provinění.[61] První jednání proběhla již 7. března a Šviha

---

57 *Pondělník Českého slova*, 17. 7. 1911.

58 ALSNS, karton 561, Jiří Stříbrný, II–158. K tomu i: K l á t i l , F .: *c. d.*, s. 163. Ten však tyto události klade mylně k roku 1907. Údaj byl jistě přejat podle F r e u n d , F .: *Das österreichische Abgeordnetenhaus...*, *XII. Legislativperiode*, Wien 1911, s. 243.

59 *Klub byl na šestnáct členů doplněn dvěma hospitanty, jak uvádí Batovcův almanach. Politický kalendář a adresář, schematismus a statistika zemí koruny české na rok 1912*, Praha 1911, s. 234. Byli jimi podle něj Vladimir Kurylowicz a Dmitrij Marków oba za stranu ruských nacionalistů. Freund však uvedené hospitanty vede jako samostatné a 14 národních socialistů doplňuje na Klub radikálními pokrokáři Václavem Prunarem a Frant. Vodňanským. F r e u n d , F .: *Das österreichische Abgeordnetenhaus...*, *XII. Legislativperiode*, Wien 1911, s. 557.

60 *Národní listy*, 4. 3. 1914.

61 Členy komise byli dr. Karel Mattuš, Staročech, člen panské sněmovny a ředitel zemské

při nich svou výpovědí nikoho nepřesvědčil, i když se hájil rovněž na stránkách Českého slova. Následujícího dne, 8. 3. 1914, je národními socialisty svolána mohutná schůze na Žofín. Za stranu hovořili Vojna, Choc, Klofáč a dr. Bouček. Promluvil i Jiří Stříbrný. Zapáleně bránil stranu, která měla být touto aférou zničena. Stejně jako ostatní řečníci, Stříbrný Švihu nijak zvlášť neobhajoval. Z jeho projevu bylo zřejmé, že o jeho provinění nepochybuje. Důležitější však bylo ochránit stranu. Lépe než Stříbrný to snad vyjádřil jen Václav Choc: „Nejsem také pro to, aby se tyto věci tutlaly, nejsem pro to, by se stal nějaký kompromis, co všechno se má ještě zamlčovat. Jsem přesvědčen, že každé tutlání je nesprávné a že lid by řekl: Oni se vyrovnali, poněvadž jsou všichni lumpové."[62] Nezaujatá vyšetřující komise předložila výsledek svého zkoumání 9. března a 10. března referoval veškerý český tisk o policejním konfidentovi dr. Karlu Švihovi. Pouze České slovo se pokoušelo Švihu hájit, ale činilo tak velmi nešťastně. Dnem 13. 5. 1914 byl zahájen soudní proces, ve kterém Šviha vystupoval jako žalobce a obžalovaným byl odpovědný redaktor Národních listů Servác Heller. Proces k sobě poutal pozornost jako největší politická senzace. Mezi svědky vystoupily téměř všechny významné osobnosti českého veřejného života počínaje Masarykem a Kramářem. Jako svědek promluvil i Jiří Stříbrný, ale jeho vystoupení nepřineslo nic nového. Hovořil velmi opatrně o vztazích mezi představiteli strany a i k řadě dalších otázek se vyjadřoval delikátně. Z jeho úst zazněla jediná zajímavá myšlenka, kterou však před ním řekl i Masaryk, že totiž česká politika je v takovém stavu, že z ní jen těžko lze něco nového vyzradit policii. Jeho vystoupení nebylo dlouhé, rozsudek byl vynesen po třech dnech jednání. Porota rozhodla, že Šviha byl těžce uražen na cti, ale současně potvrdila důkaz pravdy, že je skutečně konfidentem.[63]

Utajeno ovšem zůstalo, nakolik někteří vedoucí činitelé strany věděli o Švihových kontaktech s policií, neboť sám Klofáč naznačil, že Šviha obstarával „nutný styk s policií v různých záležitostech".[64] Naopak jasně vyplynulo na povrch, že poměry ve straně nebyly zrovna klidné a uspořádané. Právě strana národně socialistická byla nejvíce překvapena konfidentskou aférou Švihovou. Publikum u soudu pak bylo udiveno, že Klofáč není předsedou výkonného výboru strany a dokonce neví, kdo jím je; a naopak je členem Výboru pro Slovanskou výstavu, ale neobtěžuje se tam chodit. Nejen veřejnost, ale i někteří členové národně sociální strany cítili, že jejich strana je v krizi. Mezi jinými to konstatoval i Jiří Stříbrný.

---

banky; Antonín Švehla, agrárník, zemský poslanec a statkář v Hostivaři; Adolf Prokůpek; prof. dr. Jaroslav Hlava, zakladatel české patologické anatomie; prof. dr. Leopold Heyrovský, předseda České akademie věd a umění a České společnosti nauk a dr. Vratislav Černý.

62 Podle K l á t i l , F .: *c. d.*, s. 66. Ten nepřesně cituje sociálně demokratickou brožuru *C. k. policejní špicl Dr. Karel Šviha předseda klubu poslanců národně sociálních na radě říšské. Fakta a úvahy o zradě národně sociálního vůdce k poučení českého lidu*, Praha 1914.

63 Srov. *Zrádce dr. Karel Šviha před porotou. Stenografický protokol o přelíčení konfidenta pražské státní policie a předsedy klubu říšských poslanců strany národně sociální před pražskou porotou ve dnech 13.–15. května 1914.* Praha 1914.

64 K l á t i l , F .: c. d., s. 77..

Zároveň s podáním žaloby rezignoval Karel Šviha na svůj poslanecký mandát. Vláda vypsala na vysokomýtsku okamžitě doplňovací volby. Klofáč z obavy, že po takovém skandálu nemají národní socialisté šanci, prosazoval názor „nekandidovat". Navrhoval podpořit kandidaturu realisty prof. Františka Drtiny (otce Prokopa Drtiny). Vedla jej k tomu i vděčnost vůči Masarykovi a v jeho rozhodnutí jej podporovala velká část výkonného výboru strany. Spor ve výkonném výboru se vyhrotil a při hlasování byl většinou jednoho hlasu Klofáčův návrh poražen. Velkou zásluhu na tom měl nepochybně Jiří Stříbrný, který nejen intenzivně přemlouval kolegy, ale sám navrhl kandidáta – chlumeckého pilníkáře Josefa Netolického.

Byl to skutečně odvážný krok. Mladočeši kandidovali ing. Vencla, sociální demokraté spisovatele F. V. Krejčího, realisté prof. Drtinu a proti nim národní socialisté neznámého živnostníka. Klofáč tento nerovný boj vzdal předem a odmítl se zúčastňovat předvolebních schůzí. Stříbrný byl však ve svém živlu. Nechal natisknout letáky a s několika přáteli jezdil po celém volebním obvodu a řečnil a agitoval. Ve svých pamětech vzpomíná na volební schůzi 15. 5. 1914, v den vynesení rozsudku ve při Šviha – Heller. Listonoš přinesl přímo do sálu, kde se zatím shromáždilo na 1.000 lidí, telegram z Prahy, ve kterém bylo sděleno, že „porota 12 hlasy zprostila dr. Serváce Hellera obžaloby, protože důkaz pravdy se mu podařil".[65] Zavládla atmosféra, která dokazovala, že se v místnosti neshromáždili zdaleka jen voliči národních socialistů. Přesto se skupinka ve vedení strany, v ní měl Stříbrný významné místo, nevzdala. Jejich agitace nakonec skončila úspěšně. Netolický prošel do druhého kola, které o týden později nad sociálně demokratickým F. V. Krejčím vyhrál. Švihova aféra i problémy národních socialistů se však brzy staly nicotnými. Vypukla totiž světová válka.

DIE ANFÄNGE DER NATIONALSOZIALEN PARTEI UND JIŘÍ STŘÍBRNÝ

Die Nationalsoziale Partei nahm ihren Ursprung anfänglich als Politischer Verein des nationalen Arbeiterthums für das Königreich Böhmen im April 1897. Ein Jahr später hielt sie ihren konstituirenden Kongreß ab. Jiří Stříbrný ist am 14. Januar 1880 geboren, war also damals 17 Jahre alt. Von allem Anfang an hat er seine politische Tätigkeit mit dieser Partei verbunden. Er wirkte als hervorragender und begeisterter Redner in der Sitzungen der nationalsozialen Jugend.

Nach drei Jahren ihrer Existenz war Partei mächtig, sie hatte über dreißigtausend Mitglieder. Vornehmlich faßte sie Wurzel in den Reihen der in verschiedenen Gewerbszweigen Beschäftigen, sowie in den Handwerkerwerkstätten, unter den Staatsangestelten und in der Kleinbourgeoisie. Auch Jiří Stříbrný ist in der politischer Laufbahn fortgeschritten. Er diente der Partei als Redner, aber auch als Journalist und Theoretiker. Er hat die Broschüre unter dem Titel Aus meinem Gefängnis veröffentlicht. Er wirkte in Prag, Budweis und auch in Wien. Er hat dort einige Jahre aufgehaltet und große Popularität erlangt.

65 Stříbrný, J.: *Paměti*, sv. I., s. 23.

Programm der Nationalsozialen Partei lehnte jegliche Grundsätze eines marxistischen Sozialismus ab. Vorrang gab es der nationalistischen Ideologie: in Vordergrund stellte es die Erlangung des tschechischen Staatsrechts. In ökonomischer Sphäre strebte es das Emporkommen aller Volksschichten an. Es war also in der Weise formuliert, daß jede Gesellschaftsklasse darin irgendein von ihren Postulaten finden könnte. Der Programm widmete sich der Taktik des Kampfes gegenüber den übrigen tschechischen Parteien.

Die Nationalsoziale Partei hat erfolgreich ihre Stellung aufgebaut bis Jahre 1914. Damals, bei Anbruch des Weltkrieges, brach die Švihaaffäre aus und ein vielversprechender Aufschwung wurde abgebrochen.